

Yoğun bakım hemşirelerinin bakım verici rollerine ilişkin tutumları ve iş doyumları

© Sümeyye Akçoban¹, © Serap Güngör²

¹ Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Kırıkhan Meslek Yüksekokulu, Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü, Evde Hasta Bakımı Programı, Hatay, Türkiye

² Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, İlk ve Acil Yardım Programı, Kahramanmaraş, Türkiye

Öz

Yoğun bakım hemşirelerinin bakım verici rollerine ilişkin tutumları ve iş doyumları

Amaç: Bu çalışma, yoğun bakım hemşirelerinin bakım verici rollerine ilişkin tutumları ve iş doyumlarını değerlendirme amacıyla yapıldı. **Yöntem:** Tanımlayıcı tipte planlanan araştırma 28 Ağustos 2021- 28 Ekim 2021 tarihleri arasında, 200 Yoğun bakım hemşiresi ile tamamlandı. Veri toplama formu olarak “Hemşire Tanıtıcı Bilgi Formu”, “Hemşirelerin Bakım Verici Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği” ve “Hemşire İş Doyum Ölçeği” kullanıldı. Veriler elektronik ortamda (Google Formlar) online olarak toplandı. Veri analizi SPSS 25.0 paket programında yapıldı. İstatistiksel anlamlılık için $p < 0.05$ değeri kabul edildi.

Bulgular: Yoğun bakım hemşirelerinin yaş ortalaması $30.76 \pm 5.77(21-49)$ yıl, %67.5'i kadın ve %82.5'i lisans mezunu idi. Hemşirelerin Bakım Verici Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği'nin toplam puan ortalaması $68.18 \pm 8.37(16-80)$ olarak bulundu. “Hemşire İş Doyum Ölçeği” (3.10 ± 0.61) puan ortalaması ile orta düzeyde olduğu saptandı. Hemşirelerin hastalara verdikleri bakıma yönelik tutum ve hemşire iş doyumları arasında istatistiksel yönden anlamlı pozitif yönlü bir korelasyon bulundu.

Sonuç: Yoğun bakım hemşirelerinin bakım verici rollerini kullandıkça iş doyumlarının arttığı sonucuna ulaşıldı.

Anahtar Kelimeler: Bakım, Yoğun Bakım, Hemşire, İş Doyumu

Abstract

Attitudes and job satisfaction of intensive care nurses regarding their caregiver roles

Objective: This study was conducted to evaluate the attitudes and job satisfaction of intensive care nurses towards their caregiver roles. **Method:** The descriptive study was completed between 28 August 2021 and 28 October 2021 with 200 intensive care nurses. “Nurse Introductory Information Form”, “Nurses’ Attitudes towards Caregiver Roles” and “Nurse Job Satisfaction Scale” were used as data collection forms. Data were collected online in electronic form (Google Forms). Data analysis was done in SPSS 25.0 package program. A $p < 0.05$ value was accepted for statistical significance.

Results: The mean age of the intensive care nurses was $30.76 \pm 5.77(21-49)$ years, 67.5% were women and 82.5% were undergraduate graduates. The mean score of the Nurses’ Attitudes Towards Caregiver Roles Scale was $68.18 \pm 8.37(16-80)$. The mean score of the “Nurse Job Satisfaction Scale” (3.10 ± 0.61) was found to be moderate. A statistically significant positive correlation was found between the attitudes of nurses towards the care they gave to the patients and their job satisfaction.

Conclusion: It was concluded that as intensive care nurses use their caregiver roles, their job satisfaction increases.

Keywords: Care, Intensive Care, Nurse, Job Satisfaction

Nasıl Atıf Yapmalı: Akçoban S, Güngör S. Yoğun bakım hemşirelerinin bakım verici rollerine ilişkin tutumları ve iş doyumları. MKÜ Tıp Dergisi. 2022;13(47):332-342. <https://doi.org/10.17944/mkutfd.1046744>

Sorumlu Yazar/Corresponding Author: Sümeyye Akçoban

Email: sumeyyea2016@gmail.com

ORCID id: 0000-0002-7533-8140

Geliş/Received: 26 Aralık 2021

Kabul/Accepted: 5 Mayıs 2022

GİRİŞ

Bakım verme, bireyin bağımsız fonksiyonlarını kazanacağı zaman dilimine kadar bakım verenin yaptığı her türlü uygulamalar olarak tanımlanır. Hemşirelik temelli bakım verme ise; hemşirelerin bilgi ve becerisi doğrultusunda hastaya yardım edici girişimlerde bulunması, duygusal, fiziksel sorunların çözümlenmesine yönelik iyileştirici etkileşim kurması ve tedavi edici sonuçlar elde etmesidir (27).

Diğer sağlık bakım profesyonelleriyle karşılaştırıldığında, hemşireler hastalarla daha fazla zaman geçirirler dolayısıyla aralarında güvene dayalı etkileşim gelişir. Bakım ise güvene dayalı bu etkileşim ve karşılıklı ilişkiden köken alır (8). Hemşirenin hastaya özgü bakım planı hazırlaması ve bütüncül yaklaşım uygulayarak hastanın iyilik halini yeniden kazanmasına yönelik girişimleri bakımın parçasıdır (23). Hemşirelerin hastalara vermiş olduğu bakım, otonomilerini en fazla kullandığı alan olarak bilinir. Hemşirelik bakımı, sağlık hizmet sunumunun temel unsurudur ve hasta sonuçlarını doğrudan etkiler (28). Özellikle yoğun bakım hemşireleri, kompleks ve hayati tehditi bulunan hastaları tanıyarak hemşirelik bakımı girişimlerini uygulayarak. Uygulanan bu girişimler hasta ile etkileşimi artırırken eş zamanlı olarak yoğun bakım hemşirelerinin bağımsız rollerinden olan bakım verme rolünü de yüksek oranda kullanmalarını sağlar (10). Nitelikli bakım, yoğun bakım hemşireliğinin özüdür ve hasta birey açısından bütüncül bir değerdir. Bu nedenle, yoğun bakım hemşirelerinin nitelikli bakım verebilmesi amacıyla yeterli donanımlarının olmasının yanısıra bakım kavramını büyük ölçüde benimsemeli ve doyum almalıdır (6).

İş doyumu kavramı ise çok yönlü ve karmaşıktır. Bir bireyin işi hakkında nasıl hissettiği değil, aynı zamanda işin doğası ve bireyin işinin ne sağlama gerektğine dair beklentisi olarak tanımlanır (21). Yoğun bakım üniteleri karmaşık ve hemşireler adına özel eğitim gerektiren alanlardır. Gerek teknolojik aletlerin kullanımı gerekse hastaların komplike tedavileri ve multidisipliner ekip yaklaşım uyumu hemşirelerin iş doyumuna etki etmektedir (17).

Yoğun bakım hemşireleri için iş doyumunu ağır iş yükü, uzun çalışma süreleri, vardiyalar, ekip arkadaşları, hastaya bakım verme ve maddi teşvikler gibi faktörlerden olumsuz etkilenir (6). Yoğun bakım hemşireleri ise bakım verdikleri hastalar ile uzun süre vakit geçirmekte böylelikle bakım gereksinimlerini daha kolay tespit edebilmektedirler. Sonuç olarak hastalarının gereksinimlerine yönelik bakım veren yoğun bakım hemşireleri otonomilerini oldukça fazla kullanmakta bu da iş doyumlarını arttırmaktadır (2). İş doyumunun yetersiz veya istenilen seviyede olmaması hastalara sunulan öz bakım ve tedavi sürecinin daha niteliksiz olmasına neden olur (25).

Yapılan çalışmalarda hemşirelerin özerkliklerini kullandıkları alanda iş doyumunun yüksek olduğu ve hastalara daha fazla terapötik yaklaştığı belirtilmiştir (15,38). Yoğun bakım hemşireleri ile yapılmış olan farklı bir çalışmada ise hemşirelerin bağımsız rollerinden olan bakım verici rolünün ayırımı yapamadıkları ve bakım verici rollerini gerçekleştiremedikleri bulunmuştur (35). Öte yandan Covid-19 gibi küresel bir sağlık sorunu olan pandemi döneminde yoğun bakım hemşirelerinin bakım verici rollerini en üst düzeyde kullandığını saptayan araştırmalar da mevcuttur (36,37).

Yoğun bakım hemşirelerinin bakım rollerine yönelik çalışmalar yapılmış fakat; yoğun bakım hemşirelerinin bakım verici rollerine ilişkin tutumu ve iş doyum arasındaki ilişkiyi değerlendiren araştırmaya rastlanmadı. Bu bağlamda araştırmanın amacı; yoğun bakım ünitesinde çalışan hemşirelerin bakıma yönelik tutumları ile iş doyum düzeylerinin belirlenmesidir.

YÖNTEM

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Kesitsel tipte olan bu araştırmanın verileri araştırmacıların mesleki ve kişisel bağlantıları vasıtasıyla popüler anlık mesajlaşma uygulamaları ve sosyal medya olmak üzere çevrimiçi veri toplama formu ile toplanmıştır. Ülke genelinde yoğun bakım ünitesinde görev yapan hemşirelere erişim için kartopu yöntemi seçilmiştir. Sonraki aşamada, kartopu örnekleme stratejisi kullanılarak, anketi cevaplayan yoğun bakım hemşirelerinin yönlendirmesi ile ülkenin çeşitli şehirlerinde yaşayan çalışmaya katılmayı kabul eden yoğun bakım hemşirelerine ulaşılmıştır. Veriler 28 Ağustos 2021-28 Ekim 2021 tarihleri arasında ülke genelinde 35 ilden 207 katılımcı online formu yanıtlamıştır. Formda, 2'si dahil edilme kriterlerini karşılamayan ve 5'i "Yönergeleri anladığımı ve katılmayı kabul ettiğimi kabul ediyorum" ifadesine hayır cevabı verdiği için son örnekleme toplam 200 katılımcı yer almıştır.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama formu üç bölümden oluşmaktadır. Veri toplama formunun birinci bölümünde "Hemşire Tanıtıcı Bilgi Formu", ikinci bölümünde "Hemşirelerin Bakım Verici Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği" ve üçüncü bölümde "Hemşire İş Doyum Ölçeği" yer almaktadır.

Hemşire Tanıtıcı Bilgi Formu

Veri toplama formunun birinci bölümü; araştırmacılar tarafından literatür taraması sonucu geliştirilen "hemşirelerin yaşı, cinsiyeti, medeni durumu, eğitim durumu ve çalışma yılını belirlemeye yönelik bilgileri içeren" 16 ifadeden oluşmaktadır (4,22).

Hemşirelerin Bakım Verici Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği

Hemşirelerin bakıma yönelik tutumlarını değerlendirmek için Koçak ve ark. (2014) tarafından geliştirilen ölçek (HBRTÖ), 5'li likert tipinde, 16 maddeden oluşmaktadır. HBRTÖ; "Hastanın öz bakım ihtiyaçlarının karşılanması ile hemşirelerin danışmanlık vermelerine yönelik tutum (OGGDRT)", "Hemşirelerin bakım verdikleri bireylerin koruyarak saygılı olmaya yönelik tutum (BKHSORT)", ve "Hemşirenin tedavi sürecindeki rolüne ilişkin tutum (TSRT)" olmak üzere üç alt boyut içermektedir. Ölçekten 16 ile 80 arasında değişen puan alınabilmektedir. Alınan puanın değeri arttıkça hemşirelerin bakım vermelerine yönelik tutumlarının olumlu olma düzeyinin artacağı anlamına gelmektedir HBRTÖ'nün Cronbach Alfa değeri 0.91 olarak bulunmuştur (22). Bu çalışmada HBRTÖ Cronbach Alfa değeri 0.83 alt boyutlar ise sırasıyla; OGGDRT alt ölçeği 0.84, BKHSORT alt ölçeği 0.79, TSRT alt ölçeği 0.60 olarak hesaplandı.

Hemşire İş Doyum Ölçeği

Hemşirelerin iş doyum seviyelerini değerlendirme amacıyla Muya ve arkadaşları (2014) 'nın geliştirdiği ölçek, 28 madde ve "İşle İlgili Olumlu Duygular", "Üstlerden Uygun Destek", "İşyerinde Algılanan Önem" ile "Keyifli Çalışma Ortamı" şeklinde dört alt boyut içermektedir. 5'li likert tipindeki ölçek 1 ile 5 arasında puanlanmış olup Cronbach Alfa değeri 0.94, alt boyutları ise 0.81-0.91 şeklinde hesaplanmıştır. Ölçeğin Türkçe geçerlilik güvenilirliği sonucunda 27 madde ve "İşle İlgili Olumlu Duygular (1-8 madde)", "Üstlerden Uygun Destek (9-14 madde)", "İşyerinde Algılanan Önem (15-22 madde)" ile "Keyifli Çalışma Ortamı (23-27 madde) 5" olmak üzere dört alt boyut kullanılmıştır. Ölçek puanı arttıkça hemşire iş doyum seviyelerinin arttığı yorumlanmaktadır. Ülkemizde geçerlilik ve güvenilirliği Türe Yılmaz ve ark. tarafından yapılmış olup, Cronbach Alfa değeri 0.90 olarak bulunmuştur (32). Bu çalışmada Hemşire İş Doyum Ölçeği Cronbach Alfa değeri 0.77 alt boyutlar ise sırasıyla; İşle İlgili Olumlu Duygular 0.76, Üstlerden Uygun Destek 0.95, İşyerinde Algılanan Önem 0.76, Keyifli Çalışma Ortamı 0.74 olarak hesaplandı.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma için Mustafa Kemal Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulundan gerekli etik kurul onayı (Tarih 26.08.2021 /No 36) alındı. Araştırmanın uygulanma sürecinde Helsinki Bildirgesi Esasları uygulandı. Katılımcı hemşirelerin onamları araştırmanın amacı anlatılarak elektronik anket formunun başında "çalışmaya katılmayı kabul ediyorum" seçeneği ile alındı. Araştırmaya başlamadan önce ölçeklerin bu çalışmada kullanılabilmesi için, Türkçe geçerlilik ve güvenilirliğini yapan yazarlardan e-mail yoluyla izin alındı.

İstatistiksel Analiz

Veriler SPSS 25.0 paket programı ile değerlendirildi. Verilerinin analizinde; sayı, yüzdelik dağılımları, ortalama, standart sapma kullanıldı. Normal dağılıma uygunluk ise Kurtosis ve Skewness değerleri kullanılarak hesaplandı (1). Kategorik verilerin karşılaştırılmasında Ki-kare testi, ortalamaların karşılaştırılmasında Man Whitney U ve Kruskall Wallis Test, Post Hoc analiz içinde Tukey HSD testi kullanıldı. Ölçekler arasındaki ilişkiyi değerlendirmek için Korelasyon analizi kullanıldı. İstatistiksel olarak anlamlılıkta p değeri $p < 0.05$ kabul edildi.

BULGULAR

Araştırmaya dahil olan yoğun bakım hemşirelerinin (N=200), yaş ortalamalarının $30.76 \pm 5.77(21-49)$ yıl, %67.5'inin kadın ve %82.5'inin lisans mezunudur. Yoğun bakım hemşirelerinin "Bakım Verici Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği (HBRTÖ)" toplam puan ortalamalarının $68.18 \pm 8.37(16-80)$ olduğu belirlendi. HBRTÖ alt boyutları incelendiğinde; OGGDRT puan ortalaması $29.93 \pm 4.21(7-35)$, BKHSORT puan ortalaması $17.80 \pm 2.33(4-20)$ ve TSRT puan ortalaması $20.44 \pm 2.85(5-25)$ olarak bulundu. Kadın hemşirelerin erkek hemşirelere göre HBRTÖ toplam puan ortalamaları yüksek olup, istatistiksel açıdan anlamlı bulunmadı. HBRTÖ alt boyutları incelendiğine; kadın cinsiyetteki hemşirelerin OGGDRT ve BKHSORT alt boyutunda toplam puan ortalamalarının daha yüksek ve istatistiksel açıdan anlamlı olduğu bulundu (sırasıyla: $P=0.027$; $P=0.015$). Fark yaratan grubu bulmak için Tukey HSD ikili karşılaştırmalarından Tukey HSD testi uygulandı. Hemşirelerin eğitim durumu ile bakım vermelerine yönelik tutumları ve alt boyutları incelendi. Buna göre OGGDRT, BKHSORT VE TSRT alt ölçeği, HBRTÖ puan ortalaması lisansüstü eğitim durumuna sahip hemşirelerin lisans mezunlarına göre yüksek ve istatistiksel yönden anlamlı bulundu (sırasıyla: $p=0.001$; $p=0.033$; $p=0.024$; $p=0.006$) (Tablo1).

Yoğun bakım ünitesinde çalışan hemşirelerin 58.86 ± 47.07 ay yoğun bakım hemşiresi olarak ve haftalık 52.68 ± 10.34 saat çalıştığı, %45'inin dahili yoğun bakım ünitesinde, %89'unun yoğun bakım klinik hemşiresi olarak çalıştığı bulundu. Hemşirelerin %59'unun mesleği isteyerek seçtiği, %54.5'inin meslekten doyum aldığı, %85'inin bakım verici rolünü uyguladığı ve %90'ının bakım verme hemşirenin temel görevidir düşüncesine katıldığı görüldü. Yoğun bakım ünitesinde çalışan hemşirelerin HBRTÖ toplam puan ortalamaları $68.18 \pm 8.37(16-80)$ 'dir. HBRTÖ Alt Boyutları incelendiğinde; OGGDRT $29.93 \pm 4.21(7-35)$, BKHSORT puan ortalaması $17.80 \pm 2.33(4-20)$ ve TSRT puan ortalaması $20.44 \pm 2.85(5-25)$ 'dir.

Tablo 1: Hemşirelerin kişisel özellikleri ve hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutum ölçeği puanlarının dağılımı

Özellikler	TOTAL 200 (100.0%)		HBRTÖ ALT BOYUT			HBRTÖ TOPLAM
	x±s.d(min-max)		(OGGDRT) x±s.d (min-max)	(BKHSORT) x±s.d (min-max)	(TSRT) x±s.d (min-max)	(HBRTÖ) x±s.d (min-max)
Yaş Ortalaması (Yıl)	30.76±5.77(21-49)		29.93±4.21 (7-35)	17.80±2.33 (4-20)	20.44±2.85 (5-25)	68.18±8.37 (16-80)
	n*	%*				
Cinsiyet						
Kadın	135	67.5	30.43±0.31	18.09±0.16	20.57±0.22	69.10±0.59
Erkek	65	32.5	28.89±0.62	17.20±0.36	20.18±0.40	66.27±1.31
			MW-U=3543.50 p=0.027	MW-U=3477.00 p=0.015	MW-U=4172.00 p=0.570	MW-U=3683.00 p=0.066
Eğitim Durumu						
Lise ^a	5	2.5	31.20±1.15	18.40±0.50	19.00±0.70	68.60±1.74
Önlisans ^b	5	2.5	25.00±2.34	17.20±0.86	22.00±1.00	64.20±3.99
Lisans ^c	165	82.5	29.69±0.33	17.64±0.18	20.26±0.22	67.60±0.66
Lisansüstü ^d	25	12.5	32.28±0.52	18.84±0.31	21.60±0.60	72.72±1.18
			KW=15.442 p=0.001 (c-d) d>c	KW=8.724 p=0.033 (c-d) d>c	KW=9.09 p=0.024 (c-d) d>c	KW=12.624 p=0.006 (c-d) d>c
Medeni Durumu						
Evli	95	47.5	29.74±0.45	17.81±0.23	20.30±0.31	67.86±0.89
Bekar	105	52.5	30.10±0.39	17.80±0.23	20.57±0.25	68.47±0.78
			MW-U=4764.00 p=0.582	MW-U=4953.00 p=0.931	MW-U=4805.00 p=0.651	MW-U=4693.50 p=0.471
Çocuk sahibi olma						
Evet	76	38.0	29.48±0.54	17.64±0.28	20.10±0.37	67.28±1.07
Hayır	124	62.0	30.20±0.34	17.90±0.20	20.62±0.23	68.73±0.69
			MW-U=4363.50 p=0.377	MW-U=4386.50 p=0.402	MW-U=4467.00 p=0.533	MW-U=4186.00 p=0.185

MW: Mann Whitney U, KW: Kruskal Wallis, TSRT: Hemşirenin tedavi sürecindeki rollerine ilişkin tutum, OGGDRT: Hastanın öz bakım gereksinimlerinin giderilmesi ve hemşirenin danışmanlık rolüne ilişkin tutum, BKHSORT: Hemşirenin bireyi koruma ve haklarına saygılı olma rolüne ilişkin tutum

“Bakım Verme Hemşirenin Temel Görevidir” görüşüne katılanların katılmayanlara ve karasız kalanlara göre HBRT Ölçeği ve OGGDRT alt ölçeği, TSRT alt ölçeği yüksek ve aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulundu (sırasıyla p=0.005; p=0.006; p=0.021) (Tablo 2).

Hemşire İş Doyum Ölçeği Toplam puan ortalaması 3.10±0.61, İşle ilgili Olumlu Duygular ortalama puanı 3.08±0.59, Üstlerden Uygun Destek ortalama puanı 3.19±1.12, İşyerinde Algılanan Önem ortalama puanı 3.52±0.45, Keyifli Çalışma Ortamı ortalama puanı 2.62±0.84’dir (Tablo 3).

Hemşirelerin çalıştıkları birim işle ilgili olumlu duygular

alt boyutunda cerrahi birimde çalışanların pediatri biriminde çalışanlardan istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek (p=0.036), keyifli çalışma ortamı alt boyutunun dahili birimde çalışanlarda daha yüksek ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulundu (p=0.011).

Hemşirelik mesleğini isteyerek seçme durumu ile Hemşire İş Doyumları ve İşle ilgili Olumlu Duygular, iş yerinde algılanan önem, keyifli çalışma ortamı alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulundu (sırasıyla: p=0.000; p=0.000; p=0.001; p=0.005; p=0.007). Hemşirelik mesleğinden doyum alma durumu ile işle ilgili olumlu

Tablo 2: Hemşirelerin mesleki özellikleri ve HBTÖ toplam ve alt boyutları puanlarının dağılımı

Özellikler	TOTAL 120 (100.0%)		HBTÖ ALT BOYUT			HBTÖ TOPLAM
	x±s.d (min-max)		(OGGDRT) x±s.d (min-max)	(BKHSORT) x±s.d (min-max)	(TSRT) x±s.d (min-max)	(HBTÖ) x±s.d (min-max)
Yoğun bakım Hemşiresi olarak çalışma süresi (ay)	58.86±47.07(1-264)		29.93±4.21 (7-35)	17.80±2.33 (4-20)	20.44±2.85 (5-25)	68.18±8.3 7(16-80)
Haftalık çalışma süresi (saat)	52,68±10,34(20-96)					
	n*	%*				
Çalışılan Birim						
Cerrahi birim	76	38.0	30.03±0.48	17.85±0.27	30.03±0.48	17.85±0.27
Dahili birim	90	45.0	29.64±0.46	17.63±0.26	29.64±0.46	17.63±0.26
Pediyatri birimi	34	17.0	30.47±0.62	18.14±0.27	30.47±0.62	17.14±0.27
Test p			KW=0.513 p=0.774	KW=0.498 p=0.779	KW=1.292 p=0.524	KW=0.017 p=0.991
Hastaya bakım verici görev						
Klinik hemşiresi	178	89.0	29.89±0.30	17.75±0.16	20.41±0.20	68.07±0.58
Özel dal hemşiresi	14	7.0	29.57±1.74	17.57±1.09	19.64±1.10	66.78±3.73
Sorumlu hemşire	8	4.0	31.37±1.19	19.25±0.49	22.50±0.80	73.12±2.21
Test p			KW=1.193 p=0.551	KW=6.172 p=0.046	KW=5.000 p=0.082	KW=4.123 p=0.127
Hemşirelik mesleğini isteyerek seçme durumu						
Evet	118	59.0	30.11±0.37	17.90±0.21	20.49±0.25	68.50±0.75
Hayır	55	27.5	29.70±0.64	17.36±0.35	20.12±0.42	67.20±1.28
Kararsızım	27	13.5	29.62±0.71	18.25±0.29	20.88±0.50	68.77±1.24
Test p			KW=0.569 p=0.752	KW=3.291 p=0.193	KW=0.522 p=0.770	KW=0.907 p=0.635
Hemşirelik mesleğinden doyum alma durumu						
Evet	109	54.5	30.13±0.38	17.79±0.22	20.55±0.26	68.48±0.79
Hayır	59	29.5	29.18±0.61	17.59±0.32	20.38±0.41	67.16±1.21
Kararsızım	32	16.0	30.62±0.65	18.21±0.33	20.18±0.48	69.03±1.21
Test p			KW=2.446 p=0.294	KW=1.305 p=0.521	KW=0.490 p=0.783	KW=0.887 p=0.642
Bakım verici rolünü uygulama durumu						
Evet	170	85.0	29.85±0.33	17.73±0.18	20.38±0.21	67.97±0.66
Hayır	19	9.5	30.52±0.87	18.15±0.44	20.63±0.74	69.31±1.61
Kararsızım	11	5.5	30.18±1.05	18.27±0.48	21.09±0.77	69.54±2.08
Test p			KW=0.339 p=0.844	KW=1.220 p=0.543	KW=0.844 p=0.656	KW=0.506 p=0.776
“Bakım Verme Hemşiresinin Temel Görevidir” görüşüne katılma durumu						
Evet ^a	180	90.0	30.32±0.28	17.94±0.15	20.64±0.19	68.91±0.55
Hayır ^b	11	5.5	26.27±2.30	16.00±1.39	18.18±1.44	60.45±4.94
Kararsızım ^c	9	4.5	26.66±1.43	17.22±0.66	19.22±0.93	63.11±2.48
Test p			KW=10.365 p=0.006 (a-b,c)	KW=3.469 p=0.176	KW=7.680 p=0.021 (a-b)	KW=10.473 p=0.005 (a-b)
Ailenizde sizden başka sağlık profesyoneli var mı?						
Evet	109	54.5	29.57±0.41	17.57±0.24	20.37±0.30	67.53±0.87
Hayır	91	45.5	30.36±0.42	18.07±0.20	20.52±0.25	68.96±0.77
Test P			MW-U=4335.00 p=0.123	MW-U=4405.00 p=0.164	MW-U=4849.50 p=0.785	MW-U=4472.00 p=0.231

MW: Mann Whitney U, KW: Kruskal Wallis, TSRT: Hemşirenin tedavi sürecindeki rollerine ilişkin tutum, OGGDRT: Hastanın öz bakım gereksinimlerinin giderilmesi ve hemşirenin danışmanlık rolüne ilişkin tutum, BKHSORT: Hemşirenin bireyi koruma ve haklarına saygılı olma rolüne ilişkin tutum

Tablo 3: Hemşirelerin kişisel özellikleri ve Hemşire İş Doyum Ölçeği puanlarının dağılımı

Özellikler	Total 200 (100.0%)		Hemşire İş Doyumu Ölçeği Alt Boyutları				Hemşire İş Doyumu Ölçeği
	n*	%*	x±s.d (min-max) 3.08±0.59 (1.50-4.50)	x±s.d (min-max) 3.19±1.12 (1.0-5.0)	x±s.d (min-max) 3.52±0.45 (1.88-4.50)	x±s.d (min-max) 2.62±0.84 (1.0-5.0)	
			İşle ilgili olumlu duygular	Üstlerden uygun destek	İş yerinde algılanan önem	Keyifli çalışma ortamı	
Cinsiyet							
Kadın	135	67.5	3.080±0.049	3.151±0.098	3.550±0.037	2.583±0.073	3.091±0.050
Erkek	65	32.5	3.107±0.078	3.271±0.133	3.484±0.581	2.695±0.105	3.139±0.080
Test p			MW-U=4256.00 p=0.731	MW-U=4118.00 p=0.481	MW-U=3955.00 p=0.257	MW-U=4009.00 p=0.322	MW-U=4116.50 p=0.480
Eğitim Durumu							
Lise ^a	5	2.5	2.575±0.317	3.100±0.635	3.450±0.128	2.280±0.567	2.851±0.315
Önlisans ^b	5	2.5	3.275±0.217	3.500±0.677	3.750±0.253	3.320±0.480	3.461±0.343
Lisans ^c	165	82.5	3.103±0.045	3.216±0.086	3.522±0.034	2.655±0.060	3.124±0.448
Lisansüstü ^d	25	12.5	3.065±0.137	2.980±0.231	3.545±0.103	2.312±0.211	2.975±0.152
Test p			KW=3.864 p=0.277	KW=1.615 p=0.656	KW=1.083 p=0.781	KW=10.361 p=0.016 (a-b)	KW=4.744 p=0.192
Medeni Durumu							
Evli	95	47.5	3.035±0.064	3.136±0.123	3.526±0.048	2.631±0.091	3.082±0.067
Bekar	105	52.5	3.138±0.054	3.526±0.048	3.532±0.042	2.609±0.079	3.129±0.054
Test p			MW-U=442.00 p=0.181	MW-U=4719.00 p=0.510	MW-U=4863.50 p=0.760	MW-U=4957.00 p=0.940	MW-U=4691.50 p=0.469
Çocuk sahibi olma							
Evet	76	38.0	3.055±0.066	3.107±0.132	3.501±0.050	2.576±0.944	3.06±0.688
Hayır	124	62.0	3.109±0.054	3.241±0.099	3.546±0.040	2.646±0.775	3.136±0.554
Test p			MW-U=4508.00 p=0.607	MW-U=4369.00 p=0.386	MW-U=4349.00 p=0.358	MW-U=4492.00 p=0.578	MW-U=4413.00 p=0.452

duygular ortalaması incelendiğinde hemşirelik mesleğinden doyum alanların işle ilgili olumlu duygularının daha yüksek ve istatistiksel açıdan anlamlı olduğu bulundu (p=0.000). Keyifli çalışma ortamı alt boyutu hemşirelik mesleğinden doyum alanlarda, daha yüksek ve istatistiksel olarak anlamlı bulundu (p=0.001). Hemşire İş Doyum Ölçeği toplam puanının hemşirelik mesleğinden doyum alanlarda daha yüksek ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulundu (p=0.000). Bakım verici rolünü uygulayabildiğini belirten hemşirelerin iş doyumu puan ortalamalarının daha yüksek ve istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görüldü (p=0.011). Hemşire iş doyumu ölçeği ve alt boyutları ile, hastaya bakım verici rolü ve “bakım verme hemşirenin temel görevidir” görüşüne katılma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadı (p>0.05) (Tablo 4).

Araştırmaya katılan yoğun bakım ünitesinde çalışan hemşirelerin bakım vermelerine yönelik tutumları ve iş

doyumu ilişkisi korelasyon analizi kullanılarak değerlendirildi. Korelasyon analizi sonucunda hemşirelerin bakım vermelerine yönelik tutumları ile iş doyumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı pozitif yönlü bir korelasyon bulundu (Tablo 5).

TARTIŞMA

Yoğun bakım hemşirelerinin bakım verici rollerine ilişkin tutumlarının toplam puan ortalamasının 68.18±8.37 olduğu belirlendi (Tablo 1). Bu sonuç yoğun bakım hemşirelerinin bakım verici rollerinin olumlu olduğunu göstermektedir. Ayrıca hemşirelerin “Öz bakım ihtiyaçlarının karşılanması ve danışmanlık rolüne yönelik tutum alt boyut ölçeği” (OGDRT) puan ortalamasının yüksek olması hemşirelerin hastalarda bireye özgü bakım planlaması yapıp uyguladıklarını göstermektedir. Tuna ve Şahin hemşireler üzerinde yaptıkları çalışmalarında bu araştırma sonucuna benzer şekilde hemşirelerin bakım vermelerine yönelik tutumlarının olumlu

Tablo 4: Hemşirelerin mesleki özellikleri ve Hemşire İş Doyum Ölçeği puanlarının dağılımı

Özellikler	Total 120 (100.0%)		Hemşire İş Doyumu Ölçeği Alt Boyutları				Hemşire İş Doyumu Ölçeği
	n	%	İşle ilgili olumlu duygular	Üstlerden uygun destek	İş yerinde algılanan önem	Keyifli çalışma ortamı	
Çalışılan Birim							
Cerrahi birim ^a	76	38.0	3.154±0.639	3.221±0.127	3.532±0.049	2.560±0.092	3.117±0.712
Dahili birim ^b	90	45.0	3.116±0.654	3.225±0.121	3.527±0.048	2.777±0.088	3.162±0.065
Pediyatri birimi ^c	34	17.0	2.871±0.099	3.029±0.187	3.525±0.081	2.335±0.152	2.940±0.093
Test p			KW=6.652 p=0.036 (a-c)	KW=1.037 p=0.595	KW=0.085 p=0.959	KW=9.036 p=0.011 (b-c)	KW=3.794 p=0.150
Hastaya bakım verici görev							
Klinik hemşiresi	178	89.0	3.106±0.043	3.222±0.082	3.519±0.033	2.604±0.063	3.113±0.456
Özel dal hemşiresi	14	7.0	2.928±0.208	2.797±0.335	3.642±0.143	2.800±0.197	3.042±0.154
Sorumlu hemşire	8	4.0	2.984±0.159	3.166±0.475	3.562±0.175	2.650±0.390	3.090±0.265
Test p			KW=1.887 p=0.389	KW=1.949 p=0.377	KW=1.211 p=0.546	KW=1.284 p=0.526	KW=0.559 p=0.756
Hemşirelik mesleğini isteyerek seçme durumu							
Evet	118	59.0	3.295±0.046	3.439±0.097	3.616±0.036	2.771±0.782	3.280±0.052
Hayır	55	27.5	2.800±0.077	2.866±0.146	3.429±0.060	2.234±0.098	2.861±0.069
Kararsızım	27	13.5	2.777±0.125	2.765±0.234	3.351±0.110	2.511±0.179	2.851±0.133
Test p			KW=34.413 p=0.000	KW=14.569 p=0.001	KW=10.692 p=0.005	KW=9.864 p=0.007	KW=24.849 p=0.000
Hemşirelik mesleğinden doyum alma durumu							
Evet ^a	109	54.5	3.356±0.451	3.487±0.103	3.611±0.410	2.790±0.069	3.311±0.050
Hayır ^b	59	29.5	2.703±0.787	2.793±0.154	3.387±0.637	2.420±0.129	2.826±0.087
Kararsızım ^c	32	16.0	2.890±0.087	2.911±0.151	3.511±0.683	2.406±0.144	2.930±0.88
Test p			KW=52.034 p=0.000 (a-b)	KW=18.134 p=0.000 (a-b,c)	KW=8.934 p=0.011	KW=13.049 p=0.001 (a-b)	KW=28.994 p=0.000 (a-b,c)
Bakım verici rolünü uygulama durumu							
Evet ^a	170	85.0	3.136±0.044	3.262±0.085	3.538±0.035	2.612±0.064	3.137±0.046
Hayır ^b	19	9.5	2.815±0.164	3.096±0.307	3.631±0.085	2.291±0.239	3.114±0.151
Kararsızım ^c	11	5.5	2.804±0.969	2.242±0.174	3.215±0.755	2.218±0.136	2.629±0.081
Test p			KW=6.428 p=0.040 (a-c)	KW=9.610 p=0.008 (a-c)	KW=10.035 p=0.007(a-c)	KW=4.860 p=0.088	KW=9.104 p=0.011 (a-c)
"Bakım Verme Hemşiresinin Temel Görevidir" görüşüne katılma durumu							
Evet	180	90.0	3.108±0.042	3.185±0.834	3.531±0.031	2.608±0.061	3.108±0.43
Hayır	11	5.5	2.806±0.264	3.348±0.421	3.534±0.220	2.600±0.309	3.072±0.262
Kararsızım	9	4.5	3.05±0.188	3.111±0.329	3.486±0.165	2.866±0.375	3.129±0.242
Test p			KW=0.866 p=0.649	KW=0.743 p=0.690	KW=1.482 p=0.477	KW=0.205 p=0.903	KW=0.445 p=0.800
Ailenizde sizden başka sağlık profesyoneli var mı?							
Evet	109	54.5	3.050±0.057	3.275±0.107	3.461±0.432	2.622±0.083	3.102±0.059
Hayır	91	45.5	3.136±0.061	3.089±0.118	3.611±0.045	2.617±0.086	3.113±0.063
Test p			MW-U=4604.50 p=0.383	MW-U=444.00 p=0.208	MW-U=3866.50 p=0.007	MW-U=4903.00 p=0.880	MW-U=4871.00 p=0.828

Tablo 5: Hemşirelerin Bakım Verici Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği ve Hemşire İş Doyum Ölçeği Korelasyon

	Hemşirenin öz bakım gereksinimlerinin giderilmesi ve danışmanlık rolüne ilişkin tutum alt ölçeği	Hemşirenin bireyi koruma ve haklarına saygılı olma rolüne yönelik tutum alt ölçeği	Hemşirenin tedavi sürecindeki rollerine ilişkin tutum alt ölçeği	HBRTÖ toplam puan	İşle ilgili olumlu duygular	Üstlerden uygun destek	İş yerinde algılanan önem	Keyifli çalışma ortamı	Hemşire İş Doyum Ölçeği Toplam
Hemşirenin öz bakım gereksinimlerinin giderilmesi ve danışmanlık rolüne ilişkin tutum alt ölçeği	1								
Hemşirenin bireyi koruma ve haklarına saygılı olma rolüne yönelik tutum alt ölçeği	.755**	1							
Hemşirenin tedavi sürecindeki rollerine ilişkin tutum alt ölçeği	.550**	.470**	1						
HBRTÖ toplam puan	.934**	.824**	.761**	1					
İşle İlgili Olumlu Duygular	.194**	.092	.162*	.193**	1				
Üstlerden Uygun Destek	.066	-.026	.021	.051	.564**	1			
İşyerinde Algılanan Önem	.271**	.218**	.215**	.273**	.424**	.503**	1		
Keyifli Çalışma Ortamı	.061	.056	.235**	.139*	.519**	.552**	.424**	1	
Hemşire İş Doyum Ölçeği Toplam	.125	.043	.139*	.141*	.761**	.894**	.638**	.785**	1

*p < 0.05, **p < 0.001 r = Correlation Coefficient, Spearman Correlation Test

ve öz bakımın giderilmesine yönelik alt boyut ölçeğini yüksek olarak bulmuşlardır (31). Literatürde hemşireler ile yapılan araştırmalar bu çalışma sonucunu destekler niteliktedir (5,11,33).

Yoğun bakım üniteleri bakım gereksinimi olan hastalardan oluşmaktadır. Dolayısıyla yoğun bakım hemşireleri bakım verici rollerini hasta bireylere özgü planlayarak gerçekleştirebilmektedir. Yoğun bakım hemşirelerinin bakım vermelerine yönelik tutumlarının olumlu olması beklenen bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Lisansüstü eğitim durumuna sahip yoğun bakım hemşirelerinin HBRTÖ puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulundu (Tablo1). Hemşirelerin bakım vermelerine yönelik tutumları öğrenme ile kazanılmakta ve eğitim düzeyinin yükselmesiyle artmaktadır. Dikmen ve ark. eğitim düzeyinin artmasının profesyonel hemşirelik tutumlarını etkilediğini bulmuşlardır (14). Bu sonuç çalışma sonucuyla paralellik göstermektedir.

Yoğun bakım ünitesinde çalışan kadın hemşirelerin erkek hemşirelerden OGGDRT ve BKHSORT toplam puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulundu (Tablo1). Altınbaş ve İster yapmış oldukları çalışmada kadın hemşirelerin OGGDRT ve BKHSORT toplam puanlarının erkek hemşirelere göre yüksek fakat aralarında istatistiksel olarak anlamlı fark bulmamışlardır (5). Çelik ve ark. intörn hemşireler ile yaptıkları çalışmada ise kadın hemşirelerin erkek hemşirelerden OGGDRT ve BKHSORT puan ortalamalarının daha yüksek olduğunu fakat istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığını bulmuşlardır (11). Erkeklerin egemen olduğu bir toplumda yaşamamız, kadınlara yüklenmiş olan bakım verici sorumluluk ve bu sorumluluk duygusunu aşılamanın kadın hemşirelerin bireylerin öz bakım gereksinimlerini giderme ve bireyi koruma alt boyutunda etkili olduğunu düşündürmektedir.

“Bakım Verme Hemşiresinin Temel Görevidir” görüşüne katılan yoğun bakım hemşirelerinin HBRT ve OGGDRT, TSRT puanları istatistiksel olarak anlamlı ve daha yüksek bulundu (Tablo 2). Yapılan çeşitli çalışmalarda bakım vermenin hemşirelerin temel görevi olduğu ve bireylerin öz bakım gereksinimi ile tedavi süreci gibi bakım gerektiren noktalardaki önemi vurgulanmıştır (20,24). Yoğun bakım hemşirelerinin otonomilerini en iyi kullandıkları alan olarak bakım vermeyi görmelerinin bu sonuçta etkili olabileceği tahmin edilmektedir (20).

Yoğun bakım hemşirelerinin iş doyumlarının orta düzeyde ve iş doyum alt boyutlarının; iş yerinde algılanan önemin yüksek iken keyifli çalışma ortamının en düşük olduğu bulundu (Tablo 3). Bu çalışma sonucuyla benzer şekilde Ergözen ve Uğurlu'nun hemşirelerle yaptıkları araştırmada; hemşirelerin orta düzeyde iş doyumlarının olduğunu ve alt boyutlarda iş yerinde algılanan önem puan ortalamalarını en yüksek iken keyifli çalışma ortamı puan ortalamalarını en düşük olarak bulmuşlardır (18). Bu çalışma sonucu hemşireler ile yapılmış olan diğer araştırma sonuçlarıyla benzerdir (7,12). Yoğun bakım hemşirelerinin kritik birimlerde görev yapmaları sebebiyle çalıştıkları birimlerde daha dikkatli olmaları iş doyumlarını artırırken; çalışma şartlarının zorluğu iş doyumlarını azaltabilir.

Yoğun bakım hemşirelerinin iş doyumunu alt boyutu keyifli çalışma ortamında eğitim seviyesi arttıkça hemşirelerin iş doyumlarının azaldığı bulundu (Tablo3). Aktaş hemşirelerle yaptığı çalışmada hemşirelerin eğitim düzeyinin yükseldikçe iş doyumlarının azaldığı sonucunu bulmuştur (34). Bu çalışma sonucundan farklı olarak hemşirelerle yapılan farklı bir araştırmada hemşirelerin eğitim düzeyinin yükseldikçe iş doyumlarının arttığı görülmüştür (4). Eğitim düzeyi yüksek olan hemşirelerin; meslekten beklentileri, kendilerini görmek istedikleri konum ile mevcut durumlarını kıyaslamaları iş doyumlarının düşük olmasında bir faktör olabilir.

Cerrahi birimde çalışanların yoğun bakım hemşirelerinin pediatri biriminde çalışanlardan işle ilgili olumlu duyguları istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek, keyifli çalışma ortamı alt boyutu dahili birimde çalışanların, pediatri biriminde çalışanlara göre yüksek ve istatistiksel olarak anlamlı bulundu (Tablo 4). Bitek ve ark. yapmış oldukları çalışmada dahiliye yoğun bakım ünitesinde çalışan hemşirelerin çalışma ortamını da içeren dışsal iş doyumlarının daha yüksek olduğunu bulmuşlardır (9). Gönültaş ve ark. hemşirelerle yaptıkları çalışmada cerrahi bölümünde çalışan hemşirelerin iş doyumlarını yüksek ve istatistiksel olarak anlamlı bulmaları bu çalışma sonucuyla benzerlik göstermektedir (19). Yoğun bakım hemşirelerinin işle ilgili olumlu duyguları gibi içsel faktörler ile keyifli çalışma ortamı gibi dışsal faktörlerin çalışılan birime göre farklılık göstermesi iş yüklerinin ve birimlerin işleyişinin farklı olması bunun yanı

sıra hasta popülasyonu ve hemşirelerin kişisel özelliklerinin değişkenliğinin etkili olabileceği tahmin edilmektedir.

Yoğun bakım hemşirelerinde; hemşirelik mesleğini isteyerek seçenlerin ve bakım verici rolünü uygulayabildiklerini düşünen hemşirelerin iş doyumları istatistiksel açıdan anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Ayrıca hemşirelik mesleğinden doyum alan hemşirelerin işle ilgili olumlu duygular alt boyutu istatistiksel olarak daha yüksek bulundu (Tablo4). Literatürde hemşirelerin iş doyumunu araştırmak amacıyla yapılmış olan çalışmalarda hemşirelik mesleğini isteyerek seçen hemşirelerin iş doyumlarının daha yüksek ve bireylere sundukları bakımın daha nitelikli olduğunu belirtmektedir (3,26). Suhonen ve ark. yaptıkları çalışmada iş doyumunu yüksek ve mesleki doyum aldığını düşünen hemşirelerin uyguladıkları bakımda daha etkili olduklarını tespit etmişlerdir (29). Literatür ile uyumlu bulunan bu sonuçların diğer disiplinlerde olduğu gibi yoğun bakım hemşirelerinde de mesleğin istenilerek seçilmesi ve yapılan işten doyum alınmasının iş doyumunu artırmada katkısı olabilir.

Yoğun bakım hemşirelerinin bakım vermelerine yönelik tutumları ile iş doyumları arasında pozitif yönde korelasyon bulundu (Tablo 5). Danacı ve Koç hemşireler üzerinde yaptıkları çalışmalarında bireyselleştirilmiş bakım algısı ile iş doyumunu arasında anlamlı bir ilişki bulmuşlardır (13). Edvardsson ve ark.'nın huzurevlerinde çalışan hemşirelerle yaptıkları çalışmada, hemşirelerin bakım vermelerine yönelik tutumları ve iş doyumunu arasında ilişki olduğunu bildirmişlerdir (16). Farklı araştırmalardan elde edilen bulgular bu çalışmanın sonucunu desteklemektedir (30). Çalışmanın bu sonucu yoğun bakım hemşirelerinin yaptıkları etkin bakımın işten aldıkları doyumunu artıracak aynı zamanda mesleki doyuma da olumlu yansıtacağını göstermektedir.

SONUÇ

Çalışma sonucuna göre yoğun bakım hemşirelerinin bakım verici rollerinin olumlu ve iş doyumlarının orta seviyede olduğu bulundu. Yoğun bakım hemşirelerinin bakım verici rollerine ilişkin tutumlarının olumluluk düzeyi arttıkça iş doyumlarının arttığı bulundu. Kritik birimler olan yoğun bakım ünitelerinde hemşirelerin iş doyumlarını artırmak amacıyla; çalışma ortamlarının düzenlenmesi, fiziksel problemlerin giderilmesine yönelik önlemlerin alınması ve yöneticilerin yoğun bakım hemşirelerini desteklemeleri önerilmektedir. Yoğun bakım hemşirelerinin bakım verici rolleri ve iş doyumlarının belirlenmesi, hemşirelerle ilgili olumlu gelişmelerin planlanmasında etkili olabilir.

Çalışmanın Kısıtlılıkları

Araştırmanın sadece yoğun bakım hemşireleriyle yapılması, çalışmada elde edilen bulguların hemşirelerin ifadesine dayanması ve gözlemsel bir çalışma olmaması araştırmanın sınırlılıklarındandır.

BİLDİRİMLER**Değerlendirme**

İç ve dış danışmanlarca değerlendirilmiştir.

Çıkar Çatışması

Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek

Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir malî destek kullanımını bildirmemişlerdir.

Etik Onay

Bu çalışma için Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Etik Kurulundan 26.08.2021 tarih ve 36 sayılı yazı ile etik izin alınmış olup Helsinki Bildirgesi kriterleri göz önünde bulundurulmuştur.

Yazar Katkıları

Fikir: SA, Tasarım: SA, SG, Gözetim: SA, SG, Araç gereç: SA, SG, Veri toplama ve işleme: SA, Analiz ve yorumlama: SG, Literatür tarama: SA, Yazma: SA, Eleştirel inceleme: SA, SG

Teşekkür

Çalışmamıza katılan tüm yoğun bakım hemşirelerine katkılarından dolayı teşekkür ederiz.

KAYNAKLAR

1. Tabachnick B, Fidell LS. Using Multivariate Statistics (Sixth Edition ed., Vol. 6). Boston, Amerika, USA: Pearson Education, Inc. (2013).
2. Alharbi J, Wilson R, Woods, C, & Usher K. The factors influencing burnout and job satisfaction among critical care nurses: a study of Saudi critical care nurses. *Journal of Nursing Management*. 2016;24(6):708-717. <https://doi.org/10.1111/jonm.12386>
3. Ali N, Ali A. The mediating effect of job satisfaction between psychological capital and job burnout of Pakistani nurses. *Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences*. 2014;8(2):399-412.
4. Alotaibi J, Paliadelis PS, Valenzuela FR. Factors that affect the job satisfaction of Saudi Arabian nurses. *Journal of Nursing Management*. 2016;24(3): 275-282. <https://doi.org/10.1111/jonm.12327>
5. Altınbaş Y, İster ED. Hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutumları ve bireyselleştirilmiş bakım algıları. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*. 2020;29(4): 246-254. <https://doi.org/10.17942/sted.621856>
6. Badnjević A, Pokvić G. Intensive care unit. In *Clinical Engineering Hand book, Second Edition 2020*:(pp. 503-508). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-813467-2.00077-8>
7. Baran CG, Kavuran E. Hemşirelerin iş stresi ve tükenmişlik düzeyleri ile meslek ve yaşam doyumu düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences*. 2021;24(2): 274-283. <https://doi.org/10.17049/ataunihem.930846>
8. Bayih WA, Ayalew MY, Belay DM, Alemu AY, Biriha BM, Asnakew S et al. The implementation of nursing process during patient care in Ethiopia: A systematic review and meta-analysis. *Heliyon*, 2021;7(5). <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2021.e06933>
9. Bitek DE, Akyol AD. Yoğun Bakım Hemşirelerinin Çalışma Ortamına İlişkin Algıları ile İş Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yoğun Bakım Hemşireliği Dergisi*. 2017;21(1):1-6.
10. Castellan C, Sluga S, Spina E, Sanson G. Nursing diagnoses, outcomes and interventions as measures of patient complexity and nursing care requirement in Intensive Care Unit. *Journal of Advanced Nursing*. 2016;72(6): 1273-1286. <https://doi.org/10.1111/jan.12913>
11. Çelik S, Durmaz Y, Karahan E. İntörn hemşirelerin yetkinlik durumları ile bakım verici rollerine ilişkin tutumları arasındaki ilişki. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*. 2020;7(3): 371-383. <https://doi.org/10.5222/SHYD.2020.65807>
12. Çiftçi Ö. Cerrahi servisler ve yoğun bakımda çalışan hemşirelerde iş doyumu ve etkileyen faktörler. *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi*. 2018;10(4):263-270. <https://doi.org/10.5336/NURSES.2017-59149>
13. Danacı E, Koç Z. The association of job satisfaction and burnout with individualized care perceptions in nurses. *Nursing Ethics*. 2020;27(1):301-315. <https://doi.org/10.1177/0969733019836151>
14. Dikmen Y, Yönder M, Yorgun S, Usta YY, Umur S, Aytekin A. Hemşirelerin profesyonel tutumları ile bunu etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2014;17: 3.
15. Dilig-Ruiz A, MacDonald I, Demery Varin M, Vandyk A, Graham ID, Squires JE. Job satisfaction among critical care nurses: A systematic review. *International Journal of Nursing Studies*. 2018;88: 123-134. <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2018.08.014>
16. Edvardsson D, Fetherstonhaugh D, Mcaliff L, Nay R, Chenco C. Job satisfaction amongst aged care staff: exploring the influence of person-centered care provision. *Cambridge.Org*, 2021;23(8). <https://doi.org/10.1017/S1041610211000159>
17. Endacott R, Jones C, Bloomer MJ, Boulanger C, Ben Nun M, Iliopoulou KK et al. The state of critical care nursing education in Europe: an international survey. *Intensive Care Medicine*. 2015;41(12):2237-2240. <https://doi.org/10.1007/S00134-015-4072-Y>
18. Ergözen Ö, Uğurlu Z. Hemşirelerin mizahtarlarının iş doyumları üzerine etkisi. *Türkiye Klinikleri Dergisi*. 2019;11(3):281-294. <https://doi.org/10.5336/nurses.2018-64308>
19. Gönültaş T, Aytaç N, Akbaba M. Çukurova üniversitesi Balcalı hastanesinde çalışan hemşirelerde iş doyumunun araştırılması. *Sakarya Tıp Dergisi*. 2018;8(1):30-40.
20. Gül, Ş. Bakım kavramı ışığında hemşirelik bakımı ve etkileyen faktörler. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2019;10(2):129-134. <https://doi.org/10.31067/0.2019.134>
21. Halcomb E, Smyth E, McInnes S. Job satisfaction and career intentions of registered nurses in primary health care: an integrative review. *BMC Family Practice*. 2018;19(1):1-14. <https://doi.org/10.1186/s12875-018-0819-1>

22. Koçak C, Albayrak SA, Büyükkayacı DN. Hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutum ölçeği geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *HEAD*. 2014;11(3):16-21.
23. Kurtovic B, Friganovic A, Cukljek S, Vidmanic S, Stievano A. The development of the nursing profession and nursing education in Croatia. *Journal of Professional Nursing*. 2021;37(3): 606-611. <https://doi.org/10.1016/j.profnurs.2021.03.001>
24. Lowe G, Plummer V, O'Brien AP, Boyd L. Time to clarify- the value of advanced practice nursing roles in health care. *Journal of Advanced Nursing*. 2012;68(3):677-685. <https://doi.org/10.1111/J.1365-2648.2011.05790.X>
25. Mandal L, Seethalakshmi A, Rajendrababu A. Rationing of nursing care, a deviation from holistic nursing: A systematic review. *Nursing Philosophy*. 2020;21(1):2257. <https://doi.org/10.1111/nup.12257>
26. Özşaker E, Daştı D, Kurcan Ç, Özdemir N, Yavuz M. Cerrahi hemşirelerinin iş doyumları ve etkileyen faktörler. *Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2020;5(1):81-92. <https://doi.org/10.26453/OTJHS.509758>
27. Pentecost C, Frost J, Sugg HVR, Hilli A, Goodwin VA, Richards DA. Patients' and nurses' experiences of fundamental nursing care: A systematic review and qualitative synthesis. *Journal of Clinical Nursing*. 2020;29(11-12):1858-1882. <https://doi.org/10.1111/jocn.15082>
28. Suhonen R, Stolt M, Habermann M, Hjaltadottir I, Vryonides S, Tonnessen S, et al. Ethical elements in priority setting in nursing care: A scoping review. *International Journal of Nursing Studies*. 2018;88:25-42. <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2018.08.006>
29. Suhonen R, Välimäki M, Leino-Kilpi H. The driving and restraining forces that promote and impede the implementation of individualised nursing care: A literature review. *International Journal of Nursing Studies*. 2009;46(12):1637-1649. <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2009.05.012>
30. Toru F. Hemşirelik uygulamalarının kilit noktası: Bireyselleştirilmiş bakım. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 2020;4(1):46-59.
31. Tuna R, Sahin S. The effect of professional values of nurses on their attitudes towards caregiving roles. *International Journal of Nursing Practice*. 2021;27(1). <https://doi.org/10.1111/IJN.12879>.
32. Türe YA, Yıldırım A. Hemşire İş Doyum Ölçeği'nin Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*. 2016;3(3):158-168. <https://doi.org/10.5222/SHYD.2016.158>.
33. Yılmaz UD, Dilemek H, Yılmaz D, & Korhan AE. hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutumları ve ilişkili faktörler. *Uluslararası Hemşirelik Araştırmaları Dergisi*. 2017;10:83-100. <https://doi.org/10.17371/UHD2017.2.05>.
34. Akkaş B, Ameliyathane hemşirelerinin iş doyum ve etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Maltepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (2018)*.
35. Yazar E, Küçük S. Yenidoğan Yoğun Bakım Hemşireliği: yenidoğan bakımına ilişkin rol ve bakım kriterleri farkındalığı. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2020;11(1):148-153. <https://doi.org/10.31067/0.2020.253>.
36. Kıraner E, Terzi B, Yayık AK, Aydoğan S, Doğanay Ö, Yakut T, & Kars, DG. COVID-19 pandemi sürecinde yoğun bakım hemşiresinin rolü. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 2021;6(1):45-48.
37. Kaplan E, Aktaş MC, Kaya H. COVID-19 pandemi korkusu ile hemşirelerin bakım verici rolüne ilişkin tutumları arasındaki ilişki. *Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hemşirelik Dergisi*. 2021;3(3):135-140. <https://doi.org/10.48071/sbuhemşirelik.997960>
38. Eroğlu N. Acil servise başvuran hastaların hemşirelerin bakım davranışlarını değerlendirmesi. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*. 2018;20(2-3):13-21.